

Till representantförsamlingens årsmöte den 21 april samlades ca 50 personer i TNCs lokaler på Stora Nygatan. Efter årsmötet anordnades ett seminarium under temat "Ordlistor utanför TNC". Se nästa sida.

Erik Ingelstam, representantförsamlingens ordförande

Representantförsamlingens årsmöte	s. 2
Ordlistor utanför TNC	s. 2
Teknikinformatörens roll i informationssamhället	s. 3
Ny ordlista med TNC-medverkan	s. 4
Nordisk tidskrift för fackspråk och terminologi	s. 8
TERMDOK – en lägesrapport	s. 5
Notiser	s. 5
Termfrågor i urval	s. 6

Representantförsamlingens årsmöte

Vid årsmötet, som leddes av ordföranden professor Erik Ingelstam, antogs som nya medlemmar Statens naturvårdsverk och Esselte Data AB.

Protokoll från årsmötet kommer att sändas till medlemmar och närvarande.

Ordlistor utanför TNC

Seminarium

Till seminariet hade TNC inbjudit föredragshållare att berätta om sina erfarenheter av ordlistearbete: Karl Ivre, HSB, Bertil Hall, Institutet för värdering av fastigheter och Bo Lundkvist, Sveriges Mekanstandardisering (SMS).

Karl Ivre, författare till HSBs Bostadslexikon, berättade att redan 1970 hade man gett ut en intern skrift med fakta och en ordlista, i första hand för HSBs fastighetsförvaltare. Under 70-talet hände mycket inom byggområdet och en revidering var nödvändig. Man beslöt att göra en mer omfattande ordlista med termer från hela byggsektorn och utöka målgruppen med journalister och högskolefolk. Fortfarande var dock kravet: en bok i litet format med korta och koncisa definitioner och upplysningar. Karl Ivre hade på egen hand samlat ord och textutdrag, och med hjälp av dessa gjort förslag till definitioner. Förslagen skickades på remiss till sakkunniga inom HSB och efter bearbetning bestod ordlistan (första utgåvan) av ca 500 uppslagsord, innefattande även myndigheter, organisationer och centrala byggdokument. Nu föreligger en andra utgåva, omfattande ca 1 000 uppslagsord. Karl Ivre ansåg att han inte haft några större problem i arbetet. En nackdel var bara att vissa upplysningar snabbt blev föråldrade. Ett beslut i riksdagen om ändrade lånevillkor hade t.ex. gjort Karl Ivres ordlista föråldrad "över en natt".

Bertil Hall berättade om hur Institutet för värdering av fastigheter inför tryckningen hos Byggtjänst av femte utgåvan av Fastighetsnomenklatur, överraskats av beskedet att TNC måste granska ordlistan i skriften (som också innehåller handboksliknande avsnitt). Det fanns nämligen ett avtal mellan Byggtjänst och TNC om just samverkan vid utgivning av ordlistor, något som Bertil Hall inte känt till. Trots ökade kostnader, försening och merarbete, ansåg Bertil Hall att samarbetet med TNC varit till gagn för ordlistan. Hans råd till dem som ämnade göra en ordlista var, lite skämtsamt tillspetsat: Akta er för Byggtjänst, för då hamnar ni i klorna på TNC! Men ta kontakt med TNC, för den sakkunskap och överblick som finns där har mycket att ge. Tillräckligt mycket för att den inte skall behöva tvingas på andra ordlisteproducenter.

Bo Lundkvist informerade om Sveriges Mekanstandardisering, dess organisation och terminologiarbete.

Ca 90 % av standardiseringsarbetet utgjordes enligt

Bo Lundkvist av sådant som redan standardiserats inom internationella organ, 10 % görs på eget initiativ. Då man startar ett projekt, som skall resultera i en standard – den kan gälla metoder, material eller produkter – visar det sig oftast att man inom berört fackområde är oense om terminologin. Därför är det viktigt att terminologin fastställs som en standard tillsammans med övriga standarder, ansåg Bo Lundkvist. SMS har haft ett gott samarbete med TNC och dess dåvarande bibliotekarie Einar Selander ända sedan 1956.

Bertil Hall, Institutet för värdering av fastigheter, Karl Ivre, HSB, Bo Lundkvist, SMS och Lennart Holm, TNCs styrelseordförande

Bertil Hall, Institutet för värdering av fastigheter, Göran Vesterlund, Bostadsstyrelsen och Carl-Eddie Lund från BST

Kjell Westerberg, TNC och Ulla Nordström, Spri

Efter de tre anförandena kom en diskussion, som vi refererar under tre rubriker:

- Vilken roll har TNC, och bör TNC ha, när andra, organisationer eller enskilda, gör ordlistor?
- Normering av fackspråk eller inte?
- Har den tryckta ordlistan spelat ut sin roll i data-åldern?

Vilken roll har TNC . . . ?

Lennart Holm frågade de närvarande om de ansåg att TNC skulle agera som "en buse som lägger sig i" andras ordlisteprojekt eller som "en hjälpgumma" med information, granskning o.d. Bertil Hall undrade vad det kostade för utomstående att få hjälp av TNC. Detta kan vara viktigt att känna till, eftersom mycket av arbetet inom en organisation ofta är ideellt och utförs med mycket begränsade ekonomiska resurser. Strävan efter att nå ett gott resultat får inte dra ut alltför långt i tiden. Det är inte säkert att en "bra" ordlista får större genomslagskraft än en "halvbra". Bertil Hall menade också att TNC bättre borde marknadsföra sina möjligheter att samordna ordlistearbeten. Hans Guthenberg, Generaltullstyrelsen, föreslog att allt terminologiarbete som görs skulle samordnas under TNC, eftersom de ekonomiska förutsättningarna varierar från organisation till organisation. Bo Lundkvist berättade att SMS sedan ca 10 år skickar remisskorrektur till TNC för granskning innan en remiss går ut till andra instanser. Det samarbetet har fungerat bra. Kjell Åström beskrev hur TNC mer skulle kunna fungera som en informationscentral: Vi kan inte göra all terminologi i Sverige, men vi bör kunna lämna upplysningar om vad som finns inom olika fackområden. Ta bort copyrightstämpeln från TNCs ordlistor, bad Anders Åberg, Telefonaktiebolaget L M Ericsson. På grund av den tror många att definitionerna inte får kopieras. Lars Algotsson förklarade att copyrighten avsåg TNCs tryckta ordlistor i sin helhet, men att definitionerna naturligtvis skulle användas, även i andras ordlistor. Elsa Werngren, DFI, ansåg att det borde ses som en fördel om en författare angav att han använt TNC-definitioner.

Normering av fackspråk?

Efter Bo Lundkvists anförande om SMS terminologiarbete, påpekade Alvar Ellegård, TNCs styrelse, att Karl Ivre och Bertil Hall i sina ordlistor hade beskrivit "hur man säger", men att standardiseringsorgan såsom SMS beskriver "hur man bör säga". En ordlistas genomslagskraft beror emellertid på hur den beskriver det verkliga språkbruket. På det svarade Bo Lundkvist att man inom SMS inte medvetet strävar efter att få ett fackspråk. Men ibland uppstår tvetydighet och då måste en skärpning ske. T.ex. är termen "test" otillräcklig inom många fackområden; en uppdelning i "provning och kontroll" är nödvändig. Olle Nellborn, Arbetarskyddsstyrelsen, nämnde de juridiska aspekterna som finns. TNCs definitioner passar inte alltid, t.ex. i skrivelser gällande produktion och säkerhet. Pappersordlistan (TNC 74) är till exempel alldeles för "teknisk". Lars Algotsson höll med och pekade på att termerna i en termbank

måste sättas in i sitt sammanhang. Aspekten är viktig. En term kan svara mot olika begrepp.

Har den tryckta ordlistan spelat ut sin roll i dataåldern?

Lennart Holm väckte frågan om den tryckta ordlistans berättigande i dataåldern. Kjell Åström, TNC, menade att den tryckta ordlistan alltid skulle behövas. Anders Åberg instämde och berättade att man på Telefonaktiebolaget L M Ericsson kommer att ha en "halv" dataterminal per anställd år 1985. Men den tryckta ordlistan kommer i många avseenden att vara terminalen överlägsen: inga väntetider, snabb överblick. Hans Guthenberg föreslog att man skulle göra ordlistor i ringboksform med utbytbara blad för aktualisering; ett sätt att slippa föråldrade ordlistor. Alvar Ellegård menade att tryckta ordlistor hade den fördelen att de kunde hämma en onödig tillväxt av terminologin inom ett område. Datortekniken kan vara till god hjälp när man sammanställer underlag för en ordlista, påpekade Kjell Åström.

Lennart Holm avslutade diskussionen med en kort sammanfattning och poängterade att TNC borde i större utsträckning än hittills ställa upp för samordnat terminologiarbete.

Teknikinformatörens roll i informationssamhället

Vad är en teknikinformatör? Jo, det är en person som producerar teknisk information i form av t.ex. tidsskrifter, artiklar, bruksanvisningar, serviceinstruktioner, reklam, utbildningsmaterial eller AV-material. Men det är inte säkert att han står med titeln "teknikinformatör". Han kan lika gärna vara serviceingenjör, instruktör, produktspecialist eller fotograf.

Teknikinformatörerna i Sverige har en egen sammanlutning med namnet *Föreningen Teknisk Information, FTI*. FTI hade i samband med sitt årsmöte den 10 mars arrangerat en konferens med titeln *Teknikinformatörens roll i informationssamhället*.

Vem blir teknikfiende?

En av de mer färgstarka talarna, framtidsforskaren Eskil Block, tog bland annat upp våra dagars teknikfientlighet. Varifrån stammar den? Jo, menade Block, främst från de missförhållanden och bieffekter som teknikutvecklingen förvisso skapat. Men det finns också grupper som alltid är fientliga, oavsett teknikens avsigd: de som aldrig dragit någon nytta av fördelarna. Andra teknikfiender kan man finna bland dem som har berövats betydelse och inflytande genom den tekniska utvecklingen, t.ex. bland äldre yrkesspecialister.

Den japanska triangeln

Blocks fråga inför framtiden var denna: Hur skall vi, i detta samhälle av grupper med skilda hållningssätt till tekniken, åstadkomma en vettig, demokratisk utveckling? Han inledde sitt svar med en beskrivning av den japanska triangeln. Japan var efter andra världskriget en svårt sargad nation. I uppbyggnadsarbetet tvingades man sätta in sina resurser på några få områden. Ett sådant område blev sedan en modell för sättet att bestämma sig för vissa saker och genomföra dem.

Japanernas modell bygger på en nära samverkan mellan akademiker ("professorer"), företagsledare ("direktörer") och politiker. Ett beslut i en viss fråga kan vara frukten av en mycket långvarig och intim samverkan mellan representanter för dessa grupper. Samarbetet har från början sannolikt inte ens rört det egentliga ämnet utan har haft uppgiften att göra personerna förtroligt inställda till varandra, att skapa en stark grupp känsla. När sedan ett beslut väl fattas känner alla inblandade till bakgrunden och ser sedan till att det verkställs på ett vettigt sätt.

... som kanske kan bli en svensk sexhörning

Kunde den japanska triangeln fungera som modell i Sverige? Möjligen, trodde Block, men vår samhällsstruktur skiljer sig från Japans på ett sätt som nog skulle göra en sexhörning bättre lämpad som modell. Förutom professorer, direktörer och politiker räknade Block med att fackföreningarna, byråkratin och massmedierna ville vara med i leken. Närmast i tur stod problemet att finna ett lämpligt forum för dessa sex att komma samman. Problemen i Norrland kunde vara en inledning till ett sådant forum. Och i den framtidsbilden borde teknikinformatören ha en viktig roll.

Planer av det här slaget väcker onekligen tankar hos oss som sysslar med terminologi och fackspråk. Vilka krav på språkform och informationsmetoder kommer aktörerna i en sådan framtida utveckling att ställa? Denna är en av många viktiga frågor som bör ventileras inom TNC när vi planerar vår verksamhet på lite längre sikt.

Kjell Åström

Ny ordlista med TNC-medverkan

Att TNC medverkar i granskningen av ordlistor som utges av andra organ är inte ovanligt. Samarbetet med SIS och dess fackorgan är ett exempel på sådant terminologiarbete, där TNC lämnar synpunkter på ett färdigt förslag till standard. Oftast är det då frågor om termer som inte tidigare definierats av TNC eller SIS.

Mer komplicerat är det när något organ vill ge ut en ny utgåva av en ordlista, som anger andra och i viss mån gentemot TNC motstridiga definitioner för

centrala facktermer. Ingår ordlistan dessutom i en högt kvalificerad skrift, som med all rätt har stor spridning, är det upplagt för missförstånd inom ämnesområdet. TNC tycker att det är ytterst viktigt att man i sådana fall så långt som möjligt samordnar termval och definitioner.

Ett exempel på en sådan publikation är Fastighetsnomenklatur, som under snart fyrtio år utgivits av ett branschorgan, Institutet för värdering av fastigheter.

Inför utgivningen av Fastighetsnomenklatur fjärde utgåva (1973) och den första utgåvan av Plan- och byggtermer (1973) fördes förhandlingar om en gemensam utgivning. Det lyckades inte då för Institutet och TNC att komma överens. När Institutet i höstas kom med manus till en ny reviderad utgåva av Fastighetsnomenklatur visade det sig att definitionerna i de båda publikationerna påverkat varandra något, men också att skillnaderna fortfarande var påfallande stora.

Genom medverkan av Byggtjänst, som förlägger boken, kom en överenskommelse om gemensam bearbetning av ordlistedelen till stånd. I detta arbete har Bertil Hall deltagit från Institutet och Lennart Hultenberger och jag för TNCs räkning.

Genom att låta sakförhållandena bli bestämmande för befintliga definitioner i de båda böckerna, har vi kunnat enas. I vissa fall har det varit nödvändigt att ange att en definition gäller bara inom ett visst ämnesområde. I andra fall anges i en kommentar att termen (också inom det aktuella ämnesområdet) kan förekomma i en annan betydelse än den som står i definitionen.

Dessa samförståndslösningar har resulterat i att även vissa tidigare publicerade TNC-definitioner har fått justeras. Eftersom tiden inte tillåtit något omfattande remissförfarande, löper vi möjligen risken att ha "rättat" något som redan var rätt. Den nackdelen skall dock vägas mot nyttan av alla de förbättringar som samarbetet åstadkommit både i Fastighetsnomenklatur och i underlag för kommande TNC-ordlistor. Målet för samarbetet har inte varit att få en ordagrann överensstämmelse mellan TNCs ordlistor och Fastighetsnomenklatur. Det väsentliga är att definitionerna eller kommentarerna i de olika publikationerna inte står i strid med varandra.

Samarbetet har varit ett givande och tagande inte bara när det gäller definitioner utan också i frågor hur en ordlista bör vara utformad för att bäst tillgodose läsarens behov. Där liksom i övrigt har Bertil Hall, såsom ansvarig för utgåvan, haft sista ordet. Trots ogynnsamma yttre betingelser med bl.a. tidspress har samarbetet varit mycket positivt för TNC.

Vid seminariet den 21 april om "Ordlistor utanför TNC" diskuterades den samverkan som så väl behövs mellan TNC och andra som gör ordlistor. Se även sidan 2.

Kjell Westerberg

TERMDOK - en lägesrapport

Minnesgoda läsare av TNC-Aktuellt kommer kanske ihåg att vi skrev en hel del om TERMDOK för ett par år sedan. Sedan blev det ganska tyst om detta ämne. Vad har hänt? Jag tycker det är dags igen för en rapport om läget.

Först kanske jag skall ge en liten bakgrund. Vad är egentligen TERMDOK? Namnet är faktiskt mångtydigt. Ibland får det stå för all datateknisk rationalisering av TNCs terminologiarbete. Men för en viss krets av TNCs kunder har TERMDOK betytt TNCs termbank.

Terminologiska databaser

Vad är en termbank? Det svar som ligger närmast till hands är: en terminologisk databas. Förmodligen blev dock inte så många läsare hjälpta av den förklaringen. Låt oss alltså fördjupa oss något. *Terminologisk* betyder att innehållet har att göra med termer, deras motsvarigheter på olika språk, deras innebörd, deras användning. *Databas* innebär bl.a. att det rör sig om en samling maskinläsbar information, där den datatekniska uppbyggnaden av informationen är ensartad rakt igenom hela materialet.

För att en enhetligt uppbyggd datamängd skall kallas en databas brukar man ofta kräva något mer. Där skall finnas programvara med vars hjälp en brukare kan hantera datamängden så att den blir nyttig för honom. Ett typiskt exempel är program för informationsåtervinning (den engelska termen är *information retrieval* med förkortningen *IR* som ofta används även på svenska). Eftersom sökning är en viktig del av *IR* kallas de ofta *sökprogram* rätt och slätt.

Den växande databasmarknaden

Den vanligaste formen av datorstödd *IR* är litteraturdatabaser. I sådana kan en dokumentalist med hjälp av sökfrågor få fram bibliografiska referenser, t.ex. inom ett väl avgränsat ämnesområde.

Men det är inte bara litteraturreferenser som kan göras tillgängliga i en databas. I takt med datorernas och programmets förfining har man funnit det effektivt att tillhandahålla många andra slags upplysningar. Tidningstext, ekonomiska fakta, nyhetstelegram, produktionsstatistik och forskningsrapporter är exempel på innehållet i databaser som i dag erbjuds svenska terminalkunder. Och, som sagt, terminologi.

Inte bara tekniken viktig

TNCs inbrott i databasbranschen har mycket att göra med provdriften av söksystemet 3RIP (uttalas 'tripp'). 3RIP är en avancerad svensk programvara för *IR* som färdigställdes för några år sedan och som då skulle "leveransprovas" under realistiska driftförhållanden. Detta skedde inom ramen för ett DFI-projekt (DFI = Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning). DFI erbjöd ett antal databasproducenter, däribland TNC, att utnyttja 3RIP för sina databaser. Den tekniska driften för-

lades till en datacentral i Göteborg, Medicindata. Sedan starten har ett femtiotal terminalkunder fått lösenord till termbanken TERMDOK.

Provdriften har varit mycket lärorik för TNCs del. Först och främst kunde vi konstatera att ett modernt, generellt *IR*-system fungerar bra för termbankshandling. Vidare fann vi att det var tämligen enkelt att med stöd av Medicindata sköta den rent tekniska databasdriften, men att det var en helt annan sak att tillhandahålla en fullfjädrad databastjänst. En sådan skall enligt vår mening innefatta löpande utbildning, marknadsföring, beredskap för kunduppdrag, samordning med andra databasproducenter osv. Dit har vi inte nått ännu.

Nu är det dock dags att spänna bågen på nytt. Vi har under den senaste tiden skisserat olika alternativ att bygga ut TERMDOK till en konkurrenskraftig databastjänst inom terminologiområdet. Planerna bygger bl.a. på fortsatt utnyttjande av 3RIP för den tekniska driften och på samarbete med en eller flera andra databasproducenter. Närmast till hands för samarbetet ligger Standardiseringskommissionen (databasen REGIS med bibliografiska uppgifter om svensk standard), Mekanförbundet (VERA med verkstadsteknisk forskningsinformation, LINN med leverantörsdata inom verkstadsindustrin) och Jernkontoret (STEELDOC med metallurgisk och materialteknisk forskningsinformation).

Kjell Åström

Notiser

Samverkan mellan SIS och TNC

Mellan SIS och TNC har sedan 1973 funnits ett avtal om samarbete. Tiden har nu ansetts mogen för en revision av detta avtal. Ett sådant har träffats den 1 april 1983 och har fått formen av ett ramavtal, förankrat också hos SIS fackorgan och benämnt överenskommelse om samverkan mellan SIS och TNC.

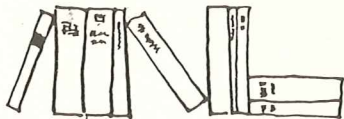
Utöver ramavtalet kan överenskommelser mellan TNC och berört fackorgan bli aktuella i specifika fall. Sådana överenskommelser har redan träffats för två nya ordlisteprojekt: Dataordlistan och Gummi- och plastordlistan. Även samarbetet avseende systemet TERMDOK regleras i särskilt avtal mellan TNC och standardiseringsorganen.

Det som är nytt i själva avtalet är framförallt att TNC knyts till SIS som ett samverkande organ och att TNC som organisation får en plats i **SIS Tekniska nämnd**. I avtalet inskrivs också att TNC har sekretariatet i Tekniska Kommittén TK 8, Terminologins grunder, inom Huvudkommittén HK 32 Allmänna grunder och tvärteknik. TK 8 har bl.a. till uppgift att vara svensk referensgrupp för ISO/TC 37 Terminology (principles and coordination).

Överenskommelsen gäller i första hand för en period av tre år.

Lars Algotsson

Nyförvärvslista

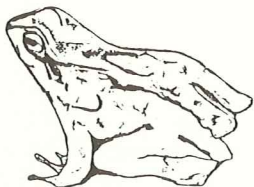
Nyförvärvslista 1983:1 kan nu beställas direkt från TNCs bibliotek. Listan beräknas utkomma fyra gånger per år och titlarna skall i första hand gälla ordlistor, i andra hand sådan litteratur som på annat sätt har anknytning till TNCs speciella verksamhet.

TNCs bibliotek kan tyvärr inte förmedla lån till utomstående. Titlarna i nyförvärvslistan ingår i det interna beståndet av referenslitteratur.

Magdalena Gram

Sommar, sommar, . . .

Under tiden 2 maj - 31 augusti har vi "sommartid" på kansliet och är anträffbara endast 8.00 - 16.00. (Lunchstängt som vanligt 11.45 - 12.30.)

Rättelser

I förra numret av TNC-Aktuellt sägs att ett löjets skimmer ibland |vidlåter|en| definition. *Vidlåder* skulle det ha stått. Professor Alvar Ellegård, som är en av dem som har noterat felet, berättar att han själv en gång varit utsatt för en förment korrigerings. I en artikel för DN skrev han *teleologisk*, vilket ersattes med *teologisk*. En god gammal regel bland språkvetare, är att först i sista hand anta att ett uttryck som är nytt och främmande skulle vara felskrivet.

Ove Oskarsson

I förra TNC-Aktuellt, under Frågor i urval, sidan 6, står det att N.m är lika med meter per sekund. Texten skall vara: N.m för newtonmeter och m/s för meter per sekund.

Nordterm 83

Nordterm är namnet på ett forum för samarbete mellan fyra nordiska terminologiorgan: Terminologigruppen i Danmark, Tekniikan sanastokeskus (TSK) i Finland, Rådet för teknisk terminologi (RTT) i Norge och Tekniska nomenklaturcentralen.

Vartannat år anordnar dessa organ ett större möte för att dryfta frågor av gemensamt intresse. Mötet står öppet för alla som vill få en inblick i nordiskt terminologiskt samarbete. Företrädare för standardisering, språkvård, fackspråksutbildning o.d. brukar delta.

I år är det TNCs tur att vara värd för Nordterms plenarmöte, som pågår torsdagen den 5 maj och fredagen den 6 maj. I plenarmötet är Island för första gången representerat genom Sigurður Jónsson. Han kommer i ett föredrag att berätta om språkvård och terminologiarbete på Island.

Före mötet arrangerar vi dessutom ett seminarium med titeln *Datorstött terminologiarbete*. Seminariet inleds tisdagen den 3 maj och avslutas vid lunchtid torsdagen den 5 maj.

En redogörelse för seminariet kommer i nästa nummer av TNC-Aktuellt.

Termfrågor i urval

FRÅGA: På engelska sammanfattas järn, stål och deras legeringar med termen **ferrous metal** till skillnad från **non ferrous metal**. Är på svenska **järnmetall** respektive **icke-järnmetall** motsvarande beteckningar?

SVAR: **Non ferrous metal** översätts till svenska med **icke-järnmetall**. Däremot kan inte **ferrous metal** översättas med **järnmetall**. Med **järnmetaller** förstås nämligen de tre metalliska grundämnena järn, kobolt och nickel, vilka i de kemiska grundämnenas periodiska system utgör en grupp med likartade kemiska egenskaper. **Järn och stål** är den närmaste riktiga översättningen.

FRÅGA: Vad är en **keram**? Hur översätts **keram** till engelska?

SVAR: **Keram** kan definieras som oorganiskt, icke metalliskt material, som formas till produkter före eller i samband med högttemperaturreaktioner, dvs. vid temperatur över 500 grader Celsius (ur Teknisk Tidskrift 7/1975).

Keram översätts till engelska med **ceramic**. Men i USA räknas även t.ex. glas, emalj och gips som "ceramic", vilket är viktigt att notera vid översättning.

I Keramisk ordlista SIS 13 50 11 finns inte **keram** definierat, däremot **keramiskt material**.

Keramiskt material är material framställt av en massa, innehållande lera eller andra mineraliska ämnen, t.ex. oxider, karbider, grafit, som efter drejning,

formning, gjutning, formpressning, strängpressning o.d. bränts (med eller utan dekorer).
?

FRÅGA: Vad är **klinker** ?

SVAR: I Keramisk ordlista kan följande läsas om klinker:

1. keramiskt isolermaterial framställt genom bränning av lera till svällning (volymökning)
 2. halvfabrikat inom cementindustrin
 3. kollektiv benämning på klinkerplattor
- ?

FRÅGA: Kan man använda ordet **mosaik** även för beläggningar med ganska stora keramiska plattor, t.ex. för plattor med måttet 150 mm x 150 mm? Menas inte med **mosaik** det mönster som bildas av plattorna?

SVAR: Det finns ingen regel som begränsar plattornas storlek i en mosaik, men beläggningen måste bestå av många plattor, bitar eller rutor. Eftersom mosaik används främst i dekorativt syfte är den oftast flerfärgad och mönsterbildande. Därför kallas både själva beläggningen och mönstret **mosaik**.

Även de kartor som är hopfogade av små mosaikplattor kallas ibland **mosaikplattor**.

En mosaik kan vara av glas, keramik, natursten, trä etc.

?

FRÅGA: Är ordet för "ordnad stenbeklädnad på slänt" **glaci** eller **glacis**? Svenska Akademiens ordlista ger bara **glaci**, men jag har hört att många säger **glacis**.

SVAR: Ja, **glaci** är en ovanlig stavning bland fackfolk och i Svenska Akademiens ordbok kan man läsa att den var ovanlig redan 1929. Skriv och säg **glacis** med -s i uttalet. Enligt uppgift från redaktionen för Svenska Akademiens ordlista kommer båda formerna att tas med i nästa utgåva av ordlistan.

Inger Carsbring

Reaktioner på Termfrågor i urval

Det händer att läsarna av TNC-Aktuellt gör sig besväret att skriva eller ringa oss med anledning av något som vi skrivit. Oftast för att tala om att de inte tycker som vi. Vi är tacksamma för att få reda på detta, speciellt i de fall då väl underbyggda argument

Pålning och pålverk

Min försöksballong med **pålverk** som synonym till **pålning** (TNC-Aktuellt nr 1982:5) har mött ett visst motstånd. Någon anser termen överflödig, när vi redan har **pålning**. Om alla tycker så, är jag givetvis ute i ogjort väder. Många byggare tycks dock intuitivt vilja ha olika termer för aktiviteten (**pålning**) och resultatet (**pålverk**?).

Jag har fått ett brev från Kurt Sjökvist på Byggnadsentreprenörföreningen som ofta har anledning att tala om pålning (i båda betydelserna). Han tycker dock att pålverk tar emot! **Pålgrundläggning** är hans förslag till term, vilken säkert har en viss spridning bland yrkesfolk. Vi på TNC har dock svårt att rekommendera ordet **pålgrundläggning** i det här fallet. Det ingår i samma grupp av ord som rör -, is -, förbands -, golv -, räls -, asfalt -, och **patiensläggning**, om jag nu skall ta efter den uppräknings teknik som Grönköpings Veckoblad praktiserar. Gemensamt för orden är att de inleds med det som läggs, dvs. resultatet (golv, is, etc.). Aktiviteten **grundläggning** resulterar i en grund. **Pålgrundläggning** skulle på samma sätt resultera i en **pålgrund**.

Georg Nilsson från Kungsholms strand, Stockholm, tolkar **pålverk** som en sammanfattande benämning på allehanda slag av objekt utförda med pålar. Som exempel nämner han förskoningar, palissader (i Akademiens ordlista förklarar med just pålverk!), förskansningar, pålbyggnader, dykdalber. Bland annat av den anledningen tycker han inte om mitt förslag. Alldeles lätt är det tydligen inte att här hitta en term som vinner allas gillande.

Konstbyggnad har däremot ingen opponerat sig mot. Kurt Sjökvist tycker att det är ett fint gammalt ord. De uppräknade exemplen stämmer med hans uppfattning. Jag skulle väl tro att det annars är på den punkten man kan bli oense. De som jag kontaktade för att få exempel på konstbyggnader gav något skiljaktiga svar.

Ettgrepps- och engreppsblandare

Mitt inlägg i TNC-Aktuellt nr 1983:1 om **ettgreppsblendare**, som också kunde vara **engreppsblendare** om man föredrog den formen, har inte orsakat någon nämnvärd reaktion. Det har däremot en notis i VVS-Forum med påståendet att "TNC rekommenderar ettgreppsblendare". Marknadschefen hos en tillverkare av **engreppsblendare** har bl.a. med hänvisning till gott språkbruk och svensk standard försökt få tidskriftsredaktören att ändra åsikt. Svaret blev att SMS inte bestämmer vilka benämningar som används i tidskriften. Det kan dock aldrig vara fel att följa SMS och andra standardiseringsorgans termval. Standarder är skrivna i nära samarbete med branschens eget folk och speglar förhoppningsvis gällande språkbruk. Termvalet kan dock ändras vid revideringen av en standard och det skulle förvåna mig om så inte blir fallet med **engreppsblendaren** från 1973. Flera av tillverkarna använder ju inte längre den term som de då själva förordade.

Kjell Westerberg

Nordisk tidskrift för fackspråk och terminologi

I början av maj månad presenteras en ny tidskrift om terminologi. I dess första nummer finns det bl.a. en redogörelse för Det nordiske terminologiarbejde av Heribert Picht och tankar kring Språkvård ur terminologins synvinkel av Einar Selander.

Till sitt yttre kommer tidskriftens första nummer att bli anspråkslöst. Det blir sexton maskinskrivna sidor, förminskade till A5-format.

Upplagan blir liten, eftersom tidskriften ännu inte kommer att salubjudas överallt där tidningar säljs. Den kommer att sändas ut endast till de personer och institutioner som redaktionen tror vara intresserade.

Nordisk tidskrift för fackspråk och terminologi blir namnet. Innehållet kommer även i fortsättningen att spegla forskning och pedagogik och annat arbete inom det vida fält som namnet antyder.

Tidskriften är en samnordisk produkt. Den är ett utflöde av den nordiska kurs i fackspråk och terminologi som vi tidigare har rapporterat om (TNC-Aktuellt 1982:4). Redaktörerna är hämtade bland lärare och elever vid kursen.

I fortsättningen kommer tidskriften att kunna rymma mera material och att komma ut tre, fyra gånger om året, hoppas redaktionen.

Ove Oskarsson
(svensk redaktör)

Vill du ha det första gratisnumret av "Nordisk tidskrift för fackspråk och terminologi"? Ring eller sänd följande kupong ifylld till TNC!

Ja tack, jag vill ha Nordisk tidskrift för fackspråk och terminologi.

Namn:

Företag:

Adress:

Postadress:

Telefon:

Till våra läsare

Vi redaktörer för TNC-Aktuellt välkomnar bidrag från våra läsare. Har Du något att förmedla som rör fackspråk och terminologi, skriv eller ring till oss!

Berit Björk
Anna Lena Bucher
Inger Carsbring

I redaktionen:

Berit Björk
Anna-Lena Bucher
Inger Carsbring

Foto:

Kjell Åström

Prenumeration:

Gunnel Johansson

TNC-Aktuellt utkommer med 6 nr per år och kostar 30 kr.
Eftertryck tillåts om källan anges: